

ÇİN VE ÇEVİRİBİLİM

ERGİN, Bengü
TÜRKİYE/ТУРЦИЯ

ÖZET

20. yüzyılın ikinci yarısında kuramsal alt yapısını oluşturmuş “Çeviribilim”, çeviri teorisi ve fenomenini inceleme alanına alan yeni bir akademik disiplindir. Çok dilli ve disiplinler arası bir doğaya sahiptir, aynı zamanda da dilbilim, iletişim bilimleri, felsefe ve kültürel bilimleri de inceleme alanı içinde barındırmaktadır. Dahası çeviri yabancı kültürlerin ve yabancı bilimlerin tanıtılması için bir araçtır. Bu bağlamda Türkiye ve Çin arasındaki bağın pekiştirilmesi ve aynı zamanda iki ülkenin tarihî, edebî ve kültürel gelenekleri arasında bir köprü kurmak için oldukça hayati bir etkinlik olarak değerlendirilebilmektedir. Bu makale, özellikle Türkçe ve Çince ilişkisine odaklanan çeviribilim uygulamalarının önemine dikkati çekmek için yazılmıştır. Çalışma çeviribilim kavramının Çin geleneğiyle kesiştiği ana hatları işaretlemeyi, ve genel bir bakış açısı sergilemeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çeviribilim, çeviri, tarih, kültür, gelenek, Çin, Türkiye.

ABSTRACT

The theoretical infrastucture of “Translation Studies” is developed in the second half of the 20th century, which is an academic discipline related to the study of the theory and phenomena of translation. It has a multilingual and interdisciplinary nature, also encompassing with linguistics, communication studies, philosophy and cultural studies. Furthermore translation is a medium for representing foreign languages, cultures and traditions. In this case it may be assumed as a vital activity for establishing the bond between Türkiye and China, and simultaneously for building up a bridge between the historical, literal and cultural traditions of both countries. This article is written to draw attention to the importance of the practice of translation studies, especially focusing on the relation of Turkish and Chinese. It aims to map the main tracks of Chinese tradition intersecting with translation studies, with a general outlining point of view.

Key Words: Translation studies, translation, history, culture, tradition, China, Türkiye.

1. İlk başta doğası bir olan insan, dünya üzerinde geçirdiği zaman sonrasında kökenini, toprağını ve dilini gökkuşağının yedisinde kaybetmiş. Her türlü engele rağmen kaçınılmaz iletişim dürtüsü, farklı anlamların farklı algılara göre düzenlenmesini sağlarken, insanların bir kıtadan diğer bir kıtaya seslenmeleri için gerekli yolun da temellerini atar. Çeviri olgusu bu yolun başında devreye girer. Çeviri farklı kültürleri yakınlaştırmayı, ayrı bakış açılarını aynı odağa yansıtmayı ve özgün değerleri kendi koşullarının dışında olsa bile anlaşılabilir kılmayı sağlarken, çevirmen de kültürler arasında iletişim kuran, karşı kültürün ve dilinin çözümlemesini ve aktarımını gerçekleştirebilen “iletişim aracı” rolünü üstlenmiştir.

Çeviri sadece dilbilimsel bir işlem, anlamların yabancı bir dilden tanıdık bir dile aktarılması değildir. Oysa çeviri etkinliği ve bu etkinlik sırasında ortaya çıkan sorunlar uzun zaman dilbilim alanında incelenmiştir. Bu incelemelerin kavramsal alt yapısına katkıda bulunmasıyla ve yirminci yüzyılın sonlarına doğru çeviri araştırmalarının ve yayınlarının çoğalmasıyla yeni bir bilim dalı ortaya çıkmıştır. ABD’li araştırmacı ve çevirmen James S. Holmes (1924-1986), Kopenhag 1972 Üçüncü Uluslararası Uygulamalı Dilbilim Kongresi’nde sunduğu bildirisinde, başka bilim dallarının inceleme malzemesi olmaktan çıkan bu yeni bilim dalı için “translation studies”¹ ismini önermiştir, ve bu yeni alan daha sonra diğer çeviri araştırmacıları ve bilim adamları tarafından da yaygın olarak kabul görmüştür (Holmes, 1988: 53-64; Yazıcı, 2005: 15-17). Çeviribilim’in isim babası Holmes bu yeni bilim dalını kısaca “çeviri etkinliği ve çeviri fenomeninin etrafında kümelenmiş sorunlar bütünü” olarak tanımlamıştır ve sonrasında da çalışma alanının iki ana hedefi olduğunu belirtmiştir. Bunlardan ilki çeviri süreci ve çeviri ürünlerini kendi deneyim dünyamızda karşımıza çıktıkları şekilde betimlemek, ikincisi ise bu olguları açıklamak ve önceden tahmin etmek için genel ilkeler oluşturmaktır (Holmes, 1988/2000: 172-185; Munday, 2001: 1; Rıfat, 2004: 171). Yirminci yüzyılın son çeyreğinden bu yana çeviribilim alanında yapılan çalışmalar doğrultusunda çeviri üzerine geliştiren ilkeler, farklı kökenlere ve farklı yapılarla sahip dillerin inceleme koşullarının değişken ve çeşitli olması gerektiğini yadsımamaktadır.

2. Yirminci yüzyıla gelindiğinde Birinci ve İkinci Dünya savaşları, bütün dünyaya zaferden çok yıkım ve tükenmişlik getirmiş fakat bunun yanı sıra tüm dünya devletlerinin aralarındaki iletişimi geliştirmeleri kaçınılmaz bir mecburiyet haline gelmiştir. Artan uluslararası ilişkileri doğrultusunda Türkiye de, ortaya çıkan çeviri ve çevirmen ihtiyacıyla yüzleşmiştir. Özellikle Cumhuriyetin kurulmasıyla (1923) birlikte yoğunlaşan çeviri etkinlikleri daha da büyük bir önem kazanmıştır. Öyle ki sıfırdan yapılandırılan devletin altyapısı çoğunlukla çeviri kaynaklarla desteklenmiştir. Örneğin Türk hukuk sisteminin neredeyse tümü Fransızcadan yapılan çevirilerle oluşturulmuştur. (Eruz, 2003:

¹ Türkçe’de bu bilimdalına “çeviribilim”, Çince’de ise “翻译学” denilmektedir.

57-58) Nihayetinde artan çeviri talebiyle 1980’li yıllarda ilk çeviri bölümleri “Mütercim Tercümanlık” adı altında açılır.² (Doğan, 2003: 1) Türkiye’de kurulan çeviri bölümlerinin çalışmaları bugüne kadar ağırlıklı olarak Batı dilleri doğrultusunda olmuştur. Doğu dillerini çalışma odağı olarak alan bölümler genellikle filoloji veya dil ve edebiyat bölümleridir. Son yıllarda yeni açılan bölümler bu durumun istisnasıdır.³

2.1 Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk fakültesi olan Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi (DTCF)’nin 1935’te kurulan ilk kürsülerinden biri de Sinoloji’dir. Çin uygarlığını, dilini, kültürünü, edebiyatını ve tarihini araştıran bir bilim dalı olan Sinoloji’nin kurulmasına verilen önem, erken dönem Türk tarihinin araştırılması için eski Çince kaynakların birinci elden kullanılabilmesi gerekliliğine dayanmaktadır. Haklarında bilgi edinmek için bize pek fazla yazılı metin bırakmamış olan İç Asya Türklerinin tarihi, bir zamanlar onların komşuları olan Çinlilerin tuttuğu kayıtlarda bulunmaktadır. Ayrıca Çin’in dışa açılım projesiyle artan dış ilişkileri kapsamında ve daha öncesinde yapılan ikili anlaşmaların bugüne kadar uzanması, Türkiye’de faaliyet gösteren Çinli şirketlerin gittikçe sayıca fazlaşması (Çiviler, 2003; 7-9), Türk yatırımcıların Çin’e dair yaptığı planlamalar ve girişimlerdeki artış Türkçe ve Çincenin kesiştiği alanları çoğaltmaktadır. Bu koşullar Türkçe-Çince ilişkisi adına yürütülen mevcut çalışmaları ilerletmenin önemini ortaya koymakla kalmayıp, aynı zamanda hem bilimsel alanları hem de sosyal alanları kapsayan yeni çeviri ve çeviri araştırması tasarıları geliştirmeyi zorunlu kılmaktadır. Çince, Türkçe’den ve Türkçe’ye çeviri uygulaması yoğun olan dillerden oldukça farklıdır. Bu yüzden öncelikle Çince’nin farklılıklarını değerlendirmek ve bu farklılıkları göz önünde bulundurarak Çin çeviri geleneğine göz atmak gerekir.

3. Çince Çin-Tibet⁴ dil ailesine dahil, bir milyardan fazla insanın konuştuğu ve kökenleri çok eskilere dayanan bir dildir. Uzun yıllardır Çince’den diğer yabancı dillere yapılan çeviriler, bu eylemi kolaylaştırıcı sistemlerin üretilmesine yardımcı olsalar da, Çince’nin geleneksel ve çağdaş kullanımları ve lehçeleri arasındaki büyük uçurumlar dilin anlaşılabilirliğini, dolayısıyla

² İlk çeviri bölümleri, 1982-1983 ders yılında Hacettepe Üniversitesi’nde ve 1983-1984 ders yılında Boğaziçi Üniversitesinde açılmıştır (Doğan, 2003;1). Öncü üniversiteleri takiben 1992-1993 ders yılında Yıldız Teknik Üniversitesinde ve Bilkent Üniversitesinde, 1993-1994 ders yılında İstanbul Üniversitesinde, 1996-1997 ders yılında Mersin Üniversitesinde, 2000-2001 ders yılında Muğla Üniversitesinde (bölüme şimdilik sadece yüksek lisans öğrencisi alınmaktadır) ve Sakarya Üniversitesinde, 2001-2002 ders yılında Atılım Üniversitesinde, 2003-04 ders yılında Okan Üniversitesinde, 2004-2005 ders yılında Yeditepe Üniversitesinde ve İzmir Ekonomi Üniversitesinde çeviri bölümleri açılmıştır.

³ 2003-2004 ders yılında Okan Üniversitesinde Rusça Mütercim Tercümanlık bölümü, onu takiben 2005-2006 ders yılında ise yine Okan Üniversitesi’nde Çince Mütercim Tercümanlık bölümü açılmıştır.

⁴ Sino-Tibet Dil Ailesi de denir.

çevrilebilirliğini zorlaştırmaktadır. Çince karakterlerin⁵ kullanıldığı yazı tipiyle ve yalınlayan diller grubuna dahil oluşuyla Çince, bağlantılı diller grubuna dahil olan ve Ural-Altay dil ailesinin içinde sayılagelen Türkçe'den hem yapısal olarak hem de kaynak bakımından farklıdır. Çinli çeviribilim teorisini Luo Xinzhang⁶ (1984) Çincenin özel konumuna dikkat çektikten sonra diller arası farklılığın çeviriye etkisinin, kaynak metnin yapısı ve içeriği bir yana çevirmenin algısıyla, aktarım yetisi ve üslubuyla da doğrudan ilintili olduğunu belirtmiştir. Bu durumda çeviri etkinliği sırasında bir miktar sapmanın ya da sadakatsizliğin kaçınılmaz olacağını ve çevirinin anlamının ve tavrının kaynak metne tam olarak eşdeğer olmayabileceğini vurgulayan Luo çeviriyi şu şekilde tanımlamaktadır: “Çeviri bir dilden yola çıkıp, aradaki derin uçuruma adım adım bir köprü kurarak diğer bir dile salimen varan meşakkatli bir yolculuktur. Yol tehlikelerle doludur ve yaşanacak kayıplara ve hasarlara engel olmak olanaksızdır.” (Luo,1984; Chan, 2004: 233)

Diller ve kültürler arası değişkenlerin yaratacağı karmaşaya olumlu bir açıdan yaklaşan Meksikalı yazar/şair Octavio Paz (1914–1988)ın görüşü ise, konuşmayı öğrenmekle çeviriyi öğrenmenin bir olduğu yönündedir. Kendi verdiği örnekle annesine bir sözcüğün anlamını soran çocuğun gerçekte istediği, kendisine yabancı olan bir anlatımın çevrilmesidir. Bu örnekle beraber diliçi çeviri ile diller arası çeviri arasındaki ayrım belirginliğini yitirmektedir. Paz'ın bakış açısına göre çeviri, bir yandan diller ve kültürler arasındaki farklılıkları ortadan kaldırırken, öte yandan da özgün ve başka olan her şeyi tüm açıklığıyla ortaya çıkarmaktadır. (Paz, 1971; Rıfat 2004: 149-151)

4. Çeviri yabancı kültürlerin ve yabancı bilimlerin tanıtılması demektir aynı zamanda. Fakat Çinliler çeviri ilkeleri geliştirmek için ilk çalışmalara başladıklarında hazırda bekleyen yabancı ilkeleri ödünç almak yerine, kökenini Çin kültürel tarihinden, klasik edebiyat ve estetik anlayışından alan düşünceleri izlemeyi tercih etmişlerdir. Buna örnek olarak özellikle Çince'ye kazandırdığı Batı öğretileri üzerine yaptığı çevirilerle tanınan Yan Fu⁷ (1854-1921)'nun üç ilkesi⁸; sadakat, anlaşılabilirlik ve zerafet bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Huxley'in 'Evrin ve Etik' kitabının çevirisi için yazdığı önsözde tanıttığı bu üç Çince karakter Konfüçyanist klasiklerden alınmıştır. Yan Fu'nun bu alıntısı, Çin söz sanatında ve edebiyat alanında kabul edilen kavramların çeviribilim alanına nakledilişini temsil etmektedir (Luo, 1984; Chan, 2004; 231). Aslında bilimsel duyarlılığın tabiatında var olan çevirinin sadık, anlaşılır ve zarif olması

⁵ Çince imler; 汉字

⁶ 罗新璋

⁷ 严复

⁸ Chinese Trad. : 譯事三難 : 信達雅; Chinese Simp. : 译事三难 : 信达雅; English: fidelity, sanity, elegance

gerektiğini belirten Yan Fu'nun üç çeviri ilkesi, çoğunlukla 20. yüzyılın başlarında edebi eserlerin çevirilerine uygulanmaya başlanmıştır (Fang, 2006:84-86). Çeviri üzerine üretilmiş yabancı kökenli bir ilke belki kendi ülkesi ve kendi dil koşullarında başarılı olabilir, fakat diller ve kültürel gelenekler arasındaki farklardan dolayı, Çinliler çoğu zaman kendi kültürel geçmişleri içerisinde arayışa girmeyi tercih etmişlerdir. Slovak Çeviribilimci Anton Popovič (1933-1984) bu yönüyle çeviriyi, dilsel ve yazınsal norm ve törelerin karşı karşıya gelmesi, dilsel ve yazınsal dizgelerin karşılaşması olarak tanımlamıştır (1968) (Popovič, 1970; 78-87; Rıfat 2004: 133).

5. Çeviriden Çeviribilime adlı kitabında Sakine Eruz çeviri etkinliğinin kökeninden şu şekilde bahsetmektedir: *“Yazılı kaynaklara göre çeviri etkinliği MÖ 4500 yılına uzanmaktadır. ⁹ Oysa yazının keşfine koşut bulunan bu kaynaklardan çok önce de sözlü çeviri etkinliğinin süregeldiği sanılmaktadır. İki ayrı dil söz konusu olduğu anda çeviri etkinliği kendiliğinden devreye girer. “ (Eruz, 2003:22)*

Oldukça eskilere dayandığı düşünülen Çin'in çeviri geleneği, geçmişindeki kavramsal altyapısı pekişmemiş olsa dahi, yaşanan deneyimler ve yeni düşünceler ışığında büyük bir aşama kaydederek bugünkü temel duruşunu kazanmıştır (Dong,1954; Chan, 2004: 225) Çeviribilim araştırmacısı Profesör Weihe Zhong¹⁰, Zhou hanedanlığının son dönemlerine ait bir belgede¹¹ imparatorluk alimlerinden Jia Gongyan'ın yaptığı *“çeviri bir yazılı dilin yerine karşılıklı anlayış için metnin anlamını değiştirmeden başka bir yazılı dili koymaktır.”* tanımını, eski Çin'de çeviri teorilerinin varlığının kanıtı olarak göstermektedir.

Günümüzde çağdaş araştırmacılar Çin'deki çeviri uygulamalarını genellikle dört veya beş döneme ayırırlar. Bu dönemler; yaklaşık olarak 2. yüzyıldan 11. yüzyıla kadar Budist yazıtları çevirileri dönemi, 16. yüzyıl sonlarından 18. yüzyılın başlangıcına kadar Cizvit- Protestan çevirileri dönemi, 19. yüzyılın ortalarından 20. yüzyılın başlangıcına kadar 'Batı Öğretisi' çevirileri dönemi, 20. yüzyıla geçerken roman çevirileri dönemi ve ayrıca 1980'lerin başından beri devam eden Batı sosyal bilimlere çevirileri dönemi olarak sıralanmaktadır (Fang, 2006:84-86).

Çin'de çeviri uygulamalarının canlı olduğunu tahmin edebileceğimiz ilk alan, uluslararası ticarettir. Çin'den başlayarak **Anadolu** ve **Akdeniz** aracılığıyla Avrupa'ya kadar uzanan ve dünyaca ünlü ticaret yolu İpek Yolu sayesinde Çin, uluslararası ticaret alanında önemli bir rol üstlenmiştir. İpek Yolu'nun ana damarı

⁹ MÖ 4500 yıllarında çok dilliğin egemen olduğu Mezopotamya'da çivi yazısı yazılmış iki ve üç dilli kil levhalar bulunmuştur. (Judith Woodworth, 1998: 39; Eruz, 2003: 23)

¹⁰ 仲伟合

¹¹ Zhong, 2003: 2 [Gongyan J, yaklaşık olarak MÖ 1000; Zhou Li 周礼(Zhou Hanedanlığı Ritüeller Kitabı)]

üzerinde bulunan devletlerin; Çin’de Han hanedanlığının, Orta Asya’da Pers İmparatorluğu’nun, Kuzey Hindistan’da Kuşan İmparatorluğunun başlattığı Asya’daki imparatorluk kurma etkinlikleri, hem Asya içerisinde hem de Asya ve Avrupa arasında ticaretin canlanmasını sağlamışlardır. Ne yazık ki, Budist kaynaklarında nadiren söz edilen tüccar kabileleri ve imparatorluk tutanaklarındaki vergi heyetleri¹² hakkındaki bilgiler dışında, Çin tarihinde ticari çeviri uygulamasıyla ilgili çok az belgeye ulaşılabilmektedir. .

Çeviri uygulamalarının yaygın olduğu ikinci alan ise göçebelerle ilgilidir. Çin yüzyıllar boyu kuzey ve kuzey batı komşularından gelen göçbeleri çeken bir mıknaats görevi görmüştür.¹³ Bu oranda bir göç hareketinin yerel yönetimle beraber toplumsal hayat üzerinde belirgin bir etki göstermiş olması kaçınılmazken, bu dönemde çeviri yerleşik ve göçebe topluluklar arasındaki iletişim sorununu halletmek için kullanılmıştır (Hung, 2005; 71-72).

6. Çin’deki ilk kültürel çeviri hareketinin eserleri Budist metinler, çoğunlukla metinlerin hem yazarları hem de yeri geldiğinde dilmaçları olan, varlıkları mesajın ifade edilmişinde belirginleşen yerel din adamları tarafından Çinceye çevrilmiştir [Fang 2006:84-86]. “Başyorumcu” denilen Çince bilmeyen ve görevi Budist metinleri açıklamak olan bir Budist rahip ile, “başkatip” denilen ve rahibin sözlerini Çinceye aktaran bir Çinli arasındaki iletişimi sözlü çeviri yapan bu araçlar sağlıyordu. (Baker, 1998;xv-xvii) Belgelendirilebilen ilk Budist metin çevirileri ikinci yüzyıla tarihlendirilmektedir. Budizmin Çinde yayılması, Çince’ye çevrilen Budist metinlerinin çokluğuyla yakından ilintilidir. Budist rahip Seng You (1995: II,22; Hung, 2005: 84-85) demiştir ki; “Çevirisi yapılan öğretiler yaygınlaşır, çevirisi yapılmayan öğretiler ise yok olur. “

İlk kültürel çeviri hareketleri yabancı girişimlerle devam etti. Yabancı uyruklu Budist rahipleri gibi, batıdan gelen ilk misyonerler de Çin hükümetiyle çalışmaya istekli, Çinli aydınlara ve kültürlerine saygı duyarak, inançlarını yayma amacıyla Çin’e geldiler (Hung, 2005;91-92). Fakat Ming ve Qing Hanedanlıklarındaki kültürel çekinceler Hristiyanlığın Çin kültürüne tamamlayıcı bir yaşam biçimi olarak dahil olmasını engellediğinden dolayı, gerçek anlamıyla hem dilmaç hem de dinî görevli olan Hristiyan misyoner-çevirmenlerin varlığı Budist meslektaşlarınınki ile aynı konuma erişememiştir (Fang, 2006: 84-86).

16. yüzyılda Cizvit misyonerlerinin Çin’e gelmeleriyle Avrupa ile kurulan ilk temas, bilimsel ve teknolojik alanda Çin’deki kaynakların dış dünya

¹² Vergi heyetleri Çin’e değerli hediyeler götürür, karşılığında ise Çin imparatoru tarafından gümüş, ipek gibi değerli ürünlerle ödüllendirilirdi. Çin tarihinin birçok döneminde, yabancıların Çin topraklarına girmesi yasaklandığında, Çin’le ticarete devam etmek isteyen yabancı ülkeler için vergi heyetlerini kullanmak tek çözümdü. (Hung, 2005; 71-72)

¹³ Bu göçler çoğunlukla savaş, kuşatma, güç çekişmeleri veya doğal afetler tarafından tetikleniyordu. (Hung, 2005: 71-72)

tarafından keşfedilmesi anlamına geliyordu. İlişkileri düzenlemek adına misyonerler Çin çeviri yazınına Hristiyan metinlerinin yanı sıra, batı bilim ve teknoloji eserlerini de kazandırdılar. 18. yüzyılda Çin kültürünü değerlendirmeye alan aydınlar yüzlerini batıya hatta diğer doğu kültürlerine çevirdiler.

Hristiyan misyonerlerin Çin'den ihraç edilmelerine kadar geçen sürede Çin yalnızca matematik, astroloji, tıp, kimya, vs. gibi bilimsel yapıtlarla değil, aynı zamanda batı felsefesi ve edebiyatıyla da tanışmıştır. Yüzyıllık bir aradan sonra 19. yy'ın ortalarında batılı güçlerin istilasını takiben, Çin'de ve Batı'daki üniversitelerde yetişen Çince çevirmenlerin elinde bu tanışıklık iki kültürün birbirini anlama çabasına dönüşmüştür. Batı kültürüne ve edebiyatına ait Çinceye çevrilen yapıtlar çoğaldıkça, Çinli aydınlar gündemlerinde çeviri uygulaması tartışmalarına ve çeviri ilkelerine yer vermeye başladılar. (Zhong, 2003: 2-8)

20. yüzyıla gelindiğinde daha da ateşlenen edebi ve düşünsel tartışmalar, artan roman çevirileriyle beslendi ve günümüze kadar uzanan sosyal bilimlere yönelik ilginin daha fazla çeviri ürünüyle yanıtlanmasını sağladı.

Çin'in 'çağdaşlaşma süreci'nde, batı kültürünün Çin'de tanınmasında ve Çin ulusal kültürünün oluşumunda çevirinin dikkat çekici bir etkisi vardır. Eski çağlardan bu yana çeviri Çin kültürel kimliğinin yapılanmasına araç olmuştur.

7. Yirminci yüzyılın başında Çin'deki kültürel ve sosyal değişimlerin Çin çeviri tarihçesinde belirleyici bir etkisi olmuştur. Çin'in süreklilik gösteren ekonomik gelişimi sayesinde büyüyen iç ve dış pazar, çevirmenlere ve dilmaçlara sağlanabilecek iş imkânları bakımından umut vadetmektedir. Çin'in Pekin, Shanghai, Guangzhou gibi birçok büyük ticari ve kültürel merkez niteliği kazanmış şehirlerinde her sene sayıları artarak düzenlenen konferanslar, ticari ve kültürel fuarlar, ve festivaller gibi diğer etkinlikler çeviri için vazgeçilmez platformlardır. Öyle denilebilir ki mevcut arz, talebi güçlükle karşılamaktadır. Piyasada muazzam rakamlarda çevirmen ve dilmaç arayışı vardır. Ülkenin dört bir yanında çeviri hizmeti veren büyüklü küçüklü kuruluşlar ortaya çıkmaktadır¹⁴ (Lin, 2002: 211-212) Yirmibirinci yüzyıl, 2008 Pekin Olimpiyatları için dünyayı evinde ağırlamayı bekleyen ve ekonomik, kültürel ilişkileri geçen zamanla birlikte hızla gelişen Çin'in, çeviri etkinlikleri adına emsalsiz fırsatlarla ve mücadelelerle karşılaşmasına vesile olacağı benzetilmektedir.

8. Başka dillerin tanımlandığı başka dünyaların tanıtılması olarak ifade ettiği çeviri için Akşit Göktürk (1934-1988), "tek tek diller ötesinde bir ortak dildir çeviri, dillerin dilidir" tanımını yapmaktadır. Çin'in dış dünyaya doğru attığı büyük adımlar dikkate alınarak, Türkiye ve Çin arasında ortak bir dil

¹⁴ China International Publishing Group ve China Translation and Publishing Corporation bu kuruluşların arasında gösterilebilecek önde gelen gelenekselleşmiş, büyük çeviri organlarıdır.

geliştirmek artık kaçınılmaz hâle gelmiştir. Türk Tarihinin en eski kaynaklarının Çin İmparatorluk günlüklerinde bulunduğunu dikkate alarak ve karşılıklı gelişen ekonomik ve siyasi işbirliklerini gözönünde bulundurarak, her alanda karşılıklı iletişimi pekiştirmek adına iki dil arasında yapılacak alışverişin artık çeviribilimin inceleme alanına taşınması gerekmektedir. Çin çeviri tarihinde yaşanan serüvenlere tanışıklık kazanmak, bugünkü veya gelecekteki Çince-Türkçe çeviri çalışmalarının karşılaşılabileceği güçlüklerle ve sorunlara ışık tutabilir. Ayrıca teorik bilgiler çerçevesinde ilkeleri olan çeviri eserlerinin üretilmesi de yeni nesil çeviri ve çevirmenler için örnek teşkil edebilir. Ne de olsa ancak kültürel dimağında çeviriye yeterince yer veren toplumlar birbirlerini tam olarak anlayabilir ve karşılıklı değerlerine saygı duymayı öğrenebilirler.

KAYNAKÇA

Akbulut, Ayşe Nihal, (2004), **Söylenceden Gerçekliğe**, İstanbul: Multilingual: 78-79.

Aksan, Doğan, (2003), **Her Yönüyle Dil-Ana Çizgileriyle Dilbilim**, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları (439): 101-120.

Baker, Mona, (2001), **Routledge Encyclopedia of Translation Studies**, London&New York: Routledge: XV-XVII; 365-374.

Berk, Özlem, (2005), **Kuramlar Işığında Açıklamalı Çeviribilim Terimcesi**, İstanbul: Multilingual.

Chan, Leo Tak-hung, (2004), **Twentieth-Century Chinese Translation Theory**, Amsterdam&Philadelphia:John Benjamins: 1-59; 223-248.

“Çeviribilimin Adı ve Doğası” (çev.: A. Koş),

Çiviler, Ali, (2003), **Türk-Çin İlişkileri**, Boğaziçi Üniversitesi-TÜSİAD Dış Politika Forumu: www. tusiad. org/dpolitika/raporlar/civiler. pdf

Doğan, Aymil, (2003), **Sözlü Çeviri-Çalışmaları ve Uygulamaları**, Ankara: Hacettepe Doktorlar: 1-22.

Dong, Qiusi, (1951), “On Building our translation theories” (çev.: Tan Zaixi), Chan, Leo Tak-hung,(2004), **Twentieth-Century Chinese Translation Theory**, Amsterdam&Philadelphia:John Benjamins: 225-229.

Eruz, F. Sâkine, (2003), **Çeviriden Çeviribilime**, İstanbul:Multilingual.

Göktürk, Akşit, (2006), **Çeviri:Dillerin Dili**, İstanbul: YKY: 13-20.

Holmes, James S. , (1972) “The Name and Nature of Translation Studies”,

Hung, Eva, (2002), “Translation in China – An Analytical Survey”.

Hung, Eva (yay. haz.), (2002), **Teaching Translation and Interpreting 4 – Building Bridges**, Amsterdam&Philadelphia: John Benjamins: 211-219.

Hung, Wakabayashi (yay. haz.), (2002), **Asian Translation Traditions**, Manchester&Northampton: St. Jerome: 67-107.

Kurultay, Turgay; BİRKANDAN, İlknur, (1997), **Türkiye’de Çeviri Eğitimi – Nereden Nereye**, İstanbul: Sel.

Lin, Wusun, (2002), “Translation in China and the Call of the 21st Century”,

Luo, Xinzhang, (1984), “Chinese Translation Theory, a system of its own” (çev. Tan Zaixi), Chan, Leo Tak-hung,(2004), **Twentieth-Century Chinese Translation Theory**, Amsterdam&Philadelphia:John Benjamins: 230-235.

Munday, Jeremy, (2001), **Introducing Translation Studies**, London and Newyork: Routledge: 1-10.

Okay, Bülent, (2004), **Konfüçyüs**, İstanbul: Okyanus.

Popovic, Anton, (1970) “Çeviri Çözümlemesinde ‘Değiş Kaydırma’ Kavramı” (Çev.: Y. Salman). Rıfat, Mehmet (yay. haz.), (2004), **Çeviri (Bilim) Nedir? - Başkasının Bakışı**, İstanbul: Dünya: 132-140.

Paz, Octavio, (1971) “Söz Sanatı ve Söze Bağlılık Açısından Çeviri” (çev. A. Cemal).

Rıfat, Mehmet (yay. haz.), (2004), **Çeviri (Bilim) Nedir?-Başkasının Bakışı**, İstanbul: Dünya: 148-162.

Venuti, Lawrence (yay. haz.), (2000), **The Translation Studies Reader**, Londra&Newyork: Routledge:172-185.

Yazıcı, Mine, (2004), **Çeviri Etkinliği**, İstanbul: Multilingual.

Yazıcı, Mine, (2005), **Çeviribilimin Temel Kavramları ve Kuramları**, İstanbul: Multilingual.

Yazıcı, Mine, (2007), **Yazılı Çeviri Edinci**, İstanbul: Multilingual.

Zhong, Weihe, (2003), “An Overview of Translation in China”, **Translation Journal**, 7 (2) <http://www.accurapid.com/journal/24china.htm>

WEB

Ankara Üniversitesi Sinoloji Bölümü web sayfası:

<http://www.humanity.ankara.edu.tr/sinoloji.html>

Atılım Üniversitesi Mütercim Tercümanlık web sayfası:

<http://mtb.atilim.edu.tr/turkish/index-tr.htm>

Bilkent Üniversitesi Mütercim Tercümanlık web sayfası:

<http://catalog.bilkent.edu.tr/current/dep/d89.html>

Çin Çalışma Bakanlığı web sayfası:

<http://www.mop.gov.cn/Desktop.aspx?PATH=rsbww/sy>

Guangdong University of Foreign Studies web sayfası:

<http://www.gdufs.edu.cn/>

İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Bölümü web sayfası:

http://www.istanbul.edu.tr/edebiyat/bolum_sayfasi/ceviribilim_bolumu.htm

İzmir Ekonomi Üniversitesi Mütercim Tercümanlık web sayfası:

<http://sfl.ieu.edu.tr/index.php?lang=tr>

Muğla Üniversitesi Mütercim Tercümanlık web sayfası:

<http://www.mu.edu.tr/t/akademik/fakulteler/fef/mutercim/>

Okan Üniversitesi Çeviribilim Bölümü web sayfası:

<http://www.okan.edu.tr/web/index.php?do=dynamic/show&id=200>

Sakarya Üniversitesi Mütercim Tercümanlık web sayfası:

<http://www.glt.sakarya.edu.tr/>

The Chinese University of Hong Kong, Department of Translation web sayfası: <http://traserver.tra.cuhk.edu.hk/>

Türk Dil Kurumu web sayfası:

<http://www.tdk.gov.tr/>

Türk Tarih Kurumu web sayfası:

<http://www.ttk.org.tr/index.php?Page=Sayfa&No=16>

Yeditepe Üniversitesi Mütercim Tercümanlık web sayfası:

<http://www.yeditepe.edu.tr/yeditepe/Yeditepe%20UniverSiteSi/EGitim/MYO/Yabanci%20Diller%20Yukse%20Okulu/Mutercim%20-%20Tercumanlik/Genel.aspx?cacheid=/Yeditepe%20UniverSiteSi/EGitim/MYO/Yabanci%20Diller%20Yukse%20Okulu/Mutercim%20-%20Tercumanlik/Genel>

Yıldız Teknik Üniversitesi Mütercim Tercümanlık web sayfası: <http://www.bde.yildiz.edu.tr/>